

แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา

กมลาวดี บุรณวัฒน์^{1*}, พิชญ์สินี เสถียรธราดล¹, นริศา ไพเจริญ¹, ภทเอ็ม แก้วพศุทธิ์¹,
สมหมาย รอดแป้น¹, ธัญพร มุลกาวิล¹ และ วิภาพ พงษ์วังทอง²

Linguistics Map of Ethnic Groups in the Upper Area of Ing River Basin, Phayao Province

Kamalawadee Buranawanna^{1*}, Phitsinee Sathientharadol¹, Narisa Paicharoen¹,
Pata-Aym Kaewpasoot¹, Sommai Rodpan¹, Thanyaporn Moonkawin¹ and Wipop Paengwangthong²

¹ School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao, 56000

² School of Information and Communication Technology, University of Phayao, Phayao, 56000

* Corresponding author: kamalawadee.bu@up.ac.th

Received: June 23, 2024; Revised: August 18, 2024; Accepted: August 29, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและรวบรวมภาษาที่พูดในพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา และจัดทำแผนที่ภาษาโดยใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์ร่วมกับการตอบแบบสอบถาม และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา มีชุมชนภาษา 3 ประเภท ดังนี้ 1) ชุมชนภาษาเดียว จำนวน 16 หมู่บ้าน ได้แก่ชุมชนภาษาคำเมือง 2) ชุมชนสองภาษา จำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนภาษาคำเมืองและภาษาอีสาน และชุมชนภาษาคำเมืองและภาษาไทยกลาง 3) ชุมชนสามภาษา จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนภาษาคำเมือง ภาษาอีสาน ภาษาไทยกลาง

นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่บริเวณชุมชนลุ่มน้ำอิงตอนบน มีทั้งสิ้น 5 กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ คือ กลุ่มไทยวน ซึ่งเป็นกลุ่มคนในพื้นที่และเป็นที่คนอาศัยอยู่บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย รองลงมาคือกลุ่มไทยอีสาน ไทยกลาง ลัวะ และลาวเวียง ตามลำดับซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างพื้นที่ด้วยความสัมพันธ์ทางเครือญาติผ่านทาง การแต่งงาน เช่น ชาย หรือ สามี ของคนในหมู่บ้าน เป็นต้น

คำสำคัญ: แผนที่ภาษา, กลุ่มชาติพันธุ์, ลุ่มน้ำอิงตอนบน

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

² คณะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

Abstract

This study intends to investigate and accumulate any spoken languages, including different ethnic dialects, in the upper area of Ing River basin in Phayao province and to create a linguistic map using geographic information system (GIS). This qualitative study was conducted through interviews and questionnaires to collect data, and descriptive statistics were used to discuss the result of the study. The findings show that there are three types of language communities present in the area:

1) Single-language community: there are 16 villages falling into this category, and the language spoken is Kam Muang (northern dialects).

2) Two-language community: there are 7 villages where the languages spoken are Kam Muang and Isan languages.

3) Three-language community: there are 5 villages where three languages, Kam Muang, Isan, and Central Thai, are spoken.

Further findings also reveal that there are a total of five ethnic groups residing in the upper Ing River basin area. The majority found are Thai Yuan, the local people in the area as well as those residing in the northern part of Thailand, and followed by Thai Isan, Thai Central, Lua, and Lao Wiang groups in descending order. The latter groups are the people who have relocated from other regions through familial relationships such as becoming in-laws of ones of the villages' members.

Keywords: Linguistic Maps, Ethnic Group, Upper Area of Ing River Basin

บทนำ

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางภาคเหนือตอนบนโดยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและลุ่มน้ำอิงถือว่าเป็นลำน้ำที่สำคัญที่หล่อเลี้ยงชาวจังหวัดพะเยามาเป็น ระยะเวลายาวนาน และไหลลงสู่กว๊านพะเยา จึงทำให้มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต่างมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณลุ่มน้ำดังกล่าว เป็นจำนวนมากจึงทำให้เกิดความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จึงเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายของภาษา วัฒนธรรม และ ชาติพันธุ์ของประชากรที่น่าสนใจยิ่ง ประชากรกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้ มีภูมิปัญญา ภาษา วัฒนธรรม และโลกทัศน์ หรือ วิธีการให้ความสำคัญ ให้ความหมายกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่แตกต่างหลากหลายมีผลทำให้เกิด การประพฤติปฏิบัติ ธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรมที่แตกต่างกันไป ดังนั้นความเข้าใจพื้นฐานของประชากรในด้าน ภาษา วัฒนธรรม และ โลกทัศน์ จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการศึกษาระดับลึกด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักฐาน สำหรับการวางนโยบาย และการวางแผน ปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร ในด้านต่าง ๆ ในแต่ละพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับ วิถีชีวิต เช่น การปกครอง การจัดการศึกษา การสาธารณสุข การพัฒนาอาชีพ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามคนส่วนมากยังมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ไม่มากนักโดยทั่วไปพอจะรู้ว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ใน เขตอำเภอชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านเท่านั้น ทั้งที่ในความเป็นจริงประชากรในพื้นที่ราบแถบลุ่มน้ำอิงนั้นมีความหลากหลายมากเช่นกัน ซึ่งถ้ามีความรู้และความเข้าใจในความแตกต่างของประชากรอย่างชัดเจน จะนำไปใช้ ประโยชน์ในงานพัฒนาประชากรและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ในยุคสมัยใหม่ วัฒนธรรมภายนอก การสื่อสารไร้พรมแดน มีส่วนทำให้ภาษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านเสื่อมสลายไปอย่างรวดเร็ว ภาษาและ วัฒนธรรมใหญ่ที่มีอำนาจสื่อจะมีอิทธิพลเป็นอย่างมาก ภาษาและวัฒนธรรมกลุ่มย่อยกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยซึ่งอยู่ในภาวะ

วิกฤติ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะเสื่อมและสูญไปในที่สุด ทำให้สังคมชุมชนอ่อนแอ ขาดอัตลักษณ์ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ขาดขวัญและกำลังใจ ด้วยเหตุนี้คณะผู้วิจัยจึงมีความพยายามที่จะศึกษาและสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับภาษาของกลุ่มชนต่าง ๆ ในบริเวณลุ่มน้ำอิงในเขตจังหวัดพะเยา ก่อนที่จะเสื่อมสลายไป โดยจัดทำเป็นวิจัยเพื่อจัดทำแผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ (Ethnolinguistic Maps) ในสภาวะปัจจุบัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศภูมิศาสตร์ (แผนที่ภาษา) เกี่ยวกับการกระจายตัวของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยา
2. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ บริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบนในจังหวัดพะเยา

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดในงานวิจัยคือแนวคิดด้านภาษาชาติพันธุ์ในประเทศไทย ซึ่งหมายถึงภาษาที่แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยใช้เพื่อการสื่อสารภายในกลุ่มของตน ซึ่งจำแนกเป็นตระกูลภาษาใหญ่ ๆ ได้ 5 ตระกูล ได้แก่ ตระกูลไท (Tai-Kadai) ตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) ตระกูลออสโตรเนเซียน (Austronesian) ตระกูลจีน-ทิเบต (Tibeto-Burman) และตระกูลม้ง-เมี่ยน (Hmong-Mien) (อ้างจาก สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2548: 45)

นอกจากนี้กลุ่มชาติพันธุ์ทางภาคเหนือตอนบนประกอบด้วย ลื้อ ไทลื้อ ไต ไทลื้อ, กะเหรี่ยง, ปกาเกอญอ, จกอ, คานยอ, ไต, คนไต, ไตโหลง, ไตหลวง, ไตใหญ่, ไทหลวง เป็นต้น ภาษาที่ใช้ภายในกลุ่มแบ่งเป็น 2 กลุ่ม นอกเหนือจากภาษาไทยมาตรฐานที่เป็นภาษาทางการ ได้แก่ ภาษาคำเมือง และตระกูลภาษาไท-กะไต (ฟิลิปปินส์ โคตรสุโพธิ์ และคณะ, 2557) ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดพะเยาได้แก่ ลัวะพะเยา, เงี้ยว, ไทลื้อเมืองเชียงคำ, คนจีน, ลาว, ขมุและเขมัต, คนอีสาน, ภูไท, พม่า, ลิกซ์ปัญจาบ, มุสลิมและฮินดู, ม้ง, อีวเมี่ยน (บรรณาธิการ, พณินทรา อีรานนท์, ดารินทร์ อินทพัฒน์, ณัฐวร วงศ์จิตราท, 2558) ดังนั้นตระกูลภาษาที่จะใช้เป็นกรอบในงานวิจัยจึงได้แก่ ภาษาตระกูลไท จีน-ทิเบต และม้ง-เมี่ยน เป็นหลัก

ภาษาตระกูลไท ประกอบด้วย 1. ภาษาไทกลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ได้แก่ ไทย, ไทดำ, ไทแดง, ไทขาว, ลาว, ลื้อ, เชน/ชิน 2. ภาษาไทกลุ่มกลาง ได้แก่ จ้วงใต้, นุง, ลุงโจว, ไท 3. ภาษาไทกลุ่มเหนือ ได้แก่ จ้วงเหนือ, ปูยี, ป้อฮ่วย (Fang Kui Li, 1959) ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ได้แก่ 1. กลุ่มภาษาจีน ซึ่งจำแนกเป็น ภาษาจีนกลาง, ภาษาฮั่น, ภาษาเซียงไฮ้, ภาษาจีนกวางตุ้ง, ภาษาผิง, ภาษาหมิ่น, ภาษาไต้หวัน, ภาษาเซียง, ภาษาฮากกา, ภาษาถิ่น 2. กลุ่มทิเบต-พม่า เช่น กลุ่มกามารูปัน ได้แก่ กลุ่มกูเกี-ชิน-นาคา, กลุ่มมออร์-มรี-ดาปลา, กลุ่มโบโค-กาโร, กลุ่มหิมาลัย ได้แก่ กลุ่มมหา-กัรินตี (รวมภาษาเนวารี ภาษามาดร์ และภาษาโร) กลุ่มทิเบต-กีนาริ (รวมภาษาทิเบต ภาษาเลปชา), กลุ่มเกวียง, กลุ่มจิงโป-นุง-ลุย ได้แก่ ภาษาจิงเผาะ ภาษานุง ภาษาลุย, กลุ่มโลโล-พม่า-นาซี, กลุ่มภาษากะเหรี่ยง, กลุ่มบาอิก (James Matisoff, 1991) ส่วนภาษาตระกูลม้ง-เมี่ยน ได้แก่ ภาษาม้ง ซึ่งในประเทศไทยนั้นแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ภาษาม้งเขียว หรือม้งจั่ว (Hmong Njua) และภาษาม้งขาวหรือม้งเตี๊ว (Hmong Daw) (ชนัญญา พวงทอง และ กฤตานนท์ ท้าววัฒนากุล, 2019) และภาษาเมี่ยน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ “แผนที่ภาษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง” (กาญจนา เกรียงสี และคณะ, 2540) ได้ทำการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของภาษาตระกูลไทและภาษาชนกลุ่มน้อย อีกทั้งสร้างแผนที่ภาษาแสดงการตั้งถิ่นฐานของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในเขตภาคเหนือตอนล่าง ได้แก่ กำแพงเพชร ตาก นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัยอุตรดิตถ์ และอุทัยธานี เก็บข้อมูลโดยใช้ผู้บอกภาษาที่เป็นตัวแทนของทุกตำบลทั้ง 9 จังหวัด ผลการวิจัยพบว่า ภาษาตระกูลไทและชนกลุ่มน้อยในเขตภาคเหนือตอนล่างมีดังนี้ 1) ภาษาไทยกลาง 2) ภาษาสุโขทัย 3) ภาษาไทยเหนือ 4) ภาษาไทยอีสาน 5) ภาษานครไทย 6) ภาษาไทยสุพรรณบุรี 7) ภาษาลาว 8) ภาษาพวน 9) ภาษาลาวโซ่ง 10) ภาษาลาวครั่ง 11) ภาษาลาวแง้ว นอกจากนี้ภาษาตระกูลไทแล้วยังมีภาษาชาวเขา ได้แก่ 1) ภาษาม้ง 2) ภาษาเย้า 3) ภาษากะเหรี่ยง 4) ภาษามูเซอ 5) ภาษาลีซอ อนึ่งยังพบผู้พูดภาษาตระกูลออสโตร-เอเชียติก คือ ภาษาชาวนน และภาษามอญด้วย

แผนที่ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย (สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ, 2548) ซึ่งได้ทำการสำรวจภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยตามพื้นที่หมู่บ้านต่าง ๆ จำนวนประมาณ 70,000 หมู่บ้านทั่วประเทศ โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อถามว่าภาษาที่คนในหมู่บ้านใช้พูดได้แก่ภาษาอะไรบ้าง และพบว่าในประเทศไทยมีภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสิ้น มากกว่า 60 กลุ่ม จำแนกตามตระกูลภาษาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ 5 ตระกูลภาษา ได้แก่ ตระกูลไท(ไต)-กะได จำนวน 20 กลุ่ม ตระกูลออสโตรเอเชียติก จำนวน 20 กลุ่ม ตระกูลจีน-ทิเบต จำนวน 16 กลุ่ม ตระกูลออสโตรนีเซียน จำนวน 3 กลุ่ม และตระกูลแม้ว-เย้า จำนวน 4 กลุ่ม นอกจากนี้ยังปัญหาในการเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชื่อภาษาและชื่อเรียกกลุ่มชาติพันธุ์ เนื่องจากบางภาษาเป็นภาษาเดียวกัน แต่มีชื่อเรียกมากกว่า 1 ชื่อ อาทิ ข้า/ขมุ/ลาวเทิง เป็นต้น นอกจากนี้แนวคิดด้านภาษาชาติพันธุ์ในประเทศไทยแล้ว งานวิจัยนี้ยังประยุกต์ใช้แนวคิดระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) ซึ่งเป็นระบบที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการนำเข้า จัดเก็บ จัดการสืบค้นและวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่ และแสดงผลข้อมูลภูมิศาสตร์ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเชิงพื้นที่ และข้อมูลเชิงบรรยาย (สุระ พัฒนเกียรติ, 2546) เพื่อรวบรวมข้อมูลและจัดทำเป็นแผนที่แสดงการกระจายของภาษาต่าง ๆ ในพื้นที่ลุ่มน้ำอิงด้วย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยมุ่งสำรวจชุมชนภาษาในบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบนของจังหวัดพะเยา และเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณในการสำรวจจำนวนผู้พูดของแต่ละภาษาในแต่ละพื้นที่และบรรยายข้อมูลในรูปแบบพรรณนา รวมทั้งจัดทำแผนที่ภาษาของชุมชนในบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบนของจังหวัดพะเยาอีกด้วย

การดำเนินงานแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 สำรวจข้อมูลเบื้องต้นและทดลองเก็บข้อมูล ระยะที่ 2 เก็บข้อมูลภาคสนาม ระยะที่ 3 วิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล วิธีการดำเนินงานวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 สำรวจข้อมูลเบื้องต้นและทดลองเก็บข้อมูล

การดำเนินงานระยะแรกเป็นการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นและทดลองเก็บข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยทำการศึกษาจากตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เช่น เว็บไซต์ของจังหวัดพะเยา การศึกษาภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น การทำแผนที่ภาษา เพื่อนำวิธีการมาดัดแปลง ปรับปรุงให้เหมาะสมกับพื้นที่วิจัยและวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้

2. สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับลุ่มน้ำอิงตอนบนของจังหวัดพะเยา ผู้วิจัยเดินทางไปยังหมู่บ้านที่ติดลุ่มน้ำอิงตอนบน โดยได้ติดต่อพูดคุยกับผู้นำชุมชนที่อยู่ติดกับลุ่มน้ำอิงตอนบนเพื่อแจ้งจุดประสงค์ในการวิจัยและขอความร่วมมือในการเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย และสำรวจข้อมูลประชากรของผู้ใช้ภาษาชาติพันธุ์ ในเขตลุ่มน้ำอิงตอนบน (ป่าต้นน้ำกว๊านพะเยา) โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) เพื่อถามถึงภาษาที่ใช้ในบ้าน

หรือในครอบครัวว่ามีภาษาอะไรบ้าง โดยจำแนกว่าแต่ละภาษามีผู้พูดจำนวนเท่าไรและเป็นกึ่งเปอร์เซ็นต์ของคนทั้งหมด พร้อมทั้งเก็บคำศัพท์เพื่อดูว่ามีการกระจายของคำศัพท์ (Linguistic Diversity) อย่างไรบ้าง

3. กำหนดจุดเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดจุดเก็บข้อมูล คือ หมู่บ้านที่มีพื้นที่ติดกับลุ่มน้ำอิงตอนบน ประชากรที่อาศัยอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน (ป่าต้นน้ำกว๊านพะเยา) ลำห้วย 12 สาย ได้แก่ ห้วยแม่ใจ ห้วยแม่สุก ห้วยแม่จั่ว ห้วยแม่ต๋ม ห้วยแม่เหียง ห้วยแม่ต้า ห้วยแม่ต๋อม ห้วยแม่ตุ่น ห้วยแม่นาเรือ ห้วยแม่ใส และห้วยแม่ต้า และใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับศัพท์ที่ใช้แทนหน่วยบรรพบุรุษบ้านละ 2 คน

4. สร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามการใช้คำศัพท์ภาษาต่าง ๆ ในบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน โดยอ้างอิงจากแบบสอบถามการใช้คำศัพท์ภาษาต่าง ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2557) และนำมาปรับใช้

5. กำหนดคุณสมบัติของผู้กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีดำเนินการสุ่มแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้ 1. เป็นประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในบริเวณลำห้วย 12 สาย ได้แก่ ห้วยแม่ใจ ห้วยแม่สุก ห้วยแม่จั่ว ห้วยแม่ต๋ม ห้วยแม่เหียง ห้วยแม่ต้า ห้วยแม่ต๋อม ห้วยแม่ตุ่น ห้วยแม่นาเรือ ห้วยแม่ใส และห้วยแม่ต๋อม 2. เป็นประชากรที่ไม่เคยโยกย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น 3. เป็นประชากรที่ย้ายถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณที่เก็บข้อมูลอย่างน้อย 10 ปี 4. เป็นผู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนภาษา จำนวนชุมชนละ 2 คน 5. เป็นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป และสามารถสื่อสารได้อย่างน้อย 2 ภาษา คือ ภาษาแม่ (ชาติพันธุ์) และภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยถิ่นเหนือ

6. ทดลองเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทดลองเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีสัมภาษณ์ โดยใช้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามการใช้คำศัพท์ภาษาต่าง ๆ ในบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน โดยอ้างอิงจากแบบสอบถามการใช้คำศัพท์ภาษาต่าง ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี (สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ, 2557) โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามสรุปจากแบบสอบถาม ส่วนข้อที่ไม่มีรูปผู้วิจัยจะอ่านคำถามให้ฟังและอธิบายให้เข้าใจ และให้ผู้ตอบข้อมูลออกเสียงคำศัพท์ ซึ่งผู้วิจัยปรับแบบสอบถามโดยทำรูปภาพคำศัพท์แยกต่างหากออกจากแบบสอบถาม เนื่องจากผู้ตอบข้อมูลมีอายุมากแล้วจึงมองรูปที่อยู่ในแบบสอบถามไม่ค่อยชัดเนื่องจากภาพมีขนาดเล็ก

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลสนาม

ผู้วิจัยทั้งหมดแบ่งกลุ่มเก็บข้อมูลภาคสนาม จำนวน 28 หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามทีละข้อ โดยผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลตามหมู่บ้านดังนี้ 1) บ้านห้วยบง หมู่ 7 2) บ้านห้วยบง หมู่ 11 3) บ้านห้วยบง หมู่ 18 4) บ้านต๋มไร่ หมู่ 8 5) บ้านต้าดอนมูล 6) บ้านเหล่า หมู่ 9 7) บ้านตุ่นใต้ หมู่ 1 8) บ้านตุ่นกลาง หมู่ 3 9) บ้านบัว หมู่ 4 10) บ้านท่าเรือ หมู่ 13 11) บ้านต๋านกกก หมู่ 1 12) บ้านเคียนเหนือ หมู่ 1 13) บ้านโป่งขาม หมู่ 10 14) บ้านต้าพระแล หมู่ 7 15) บ้านต๋ากกลาง หมู่ 2 16) บ้านต้าโน หมู่ 9 17) บ้านต๋มเหนือ หมู่ 6 18) บ้านสัน หมู่ 9 19) บ้านท่ากลอง หมู่ 1 20) บ้านต๋อมดง หมู่ 6 21) บ้านต๋อมดง หมู่ 7 22) บ้านแม่ใจหางบ้าน หมู่ 4 23) บ้านริมใจ หมู่ 3 24) บ้านสันขวาง หมู่ 3 25) บ้านเหล่าเก่า หมู่ 3 26) บ้านแม่สุก หมู่ 2 27) บ้านแม่สุกเหนือ หมู่ 1 และ 28) บ้านแม่จั่ว หมู่ 5 โดยใช้แผนที่ลุ่มน้ำอิงจากโครงการชลประทาน พะเยา สขป.2 สำนักงานชลประทานที่ 2 กรมชลประทาน เป็นเครื่องมือในการกำหนดพื้นที่ พร้อมทั้งสำรวจและบันทึกค่าพิกัดตำแหน่งของหมู่บ้านดังกล่าวโดยใช้เครื่องรับสัญญาณระบบนำทางบนโลกด้วยดาวเทียม (Global Navigation Satellite System: GNSS)

ระยะที่ 3 วิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมด จัดเก็บข้อมูลแยกเป็นหมู่บ้าน ใช้ผู้ตอบแบบสอบถามหมู่บ้านละ 2 คน จากนั้นผู้วิจัยได้วิเคราะห์การใช้ศัพท์ของแต่ละหมู่บ้านว่าเป็นศัพท์ของภาษาใด ส่วนการจัดเก็บข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานว่าหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ๆ มีความเสี่ยงในการสูญเสียภาษาสูงหรือไม่ หากรูปแบบแผนที่เป็นกลุ่มก้อนหรือราบเรียบสม่ำเสมอก็แสดงให้เห็นว่าหมู่บ้านหรือชุมชนนั้น ๆ สามารถธำรงรักษาภาษาไว้ได้ และสร้างฐานข้อมูลคำศัพท์ของชาติพันธุ์ในเขตลุ่มน้ำอิงตอนบน

ผลการศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบตารางของไมโครซอฟท์เอกซ์เซล (Microsoft Excel Software) รูปแบบการบันทึกเป็นแบบข้อมูลตาราง 2 มิติ หรือในรูปแบบฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational database) ประกอบด้วยสคีม่าและแถว จะเห็นได้ว่ารูปแบบของตารางดังกล่าวมีรูปแบบเหมือนกับตารางคุณลักษณะของชั้นข้อมูลในระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (วิภพ แสงวังทอง และคณะ, 2559) หลังจากนั้นนำเข้าและสร้างเป็นชั้นข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ที่อ้างอิงระบบพิกัดภูมิศาสตร์ (Geographic coordinate system: GCS) และพื้นหลักฐานรูปทรงรี (World Geodetic System 1984: WGS84) เพื่อทำแผนที่แสดงการกระจายของภาษาต่าง ๆ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา เพื่อสะท้อนตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังนี้

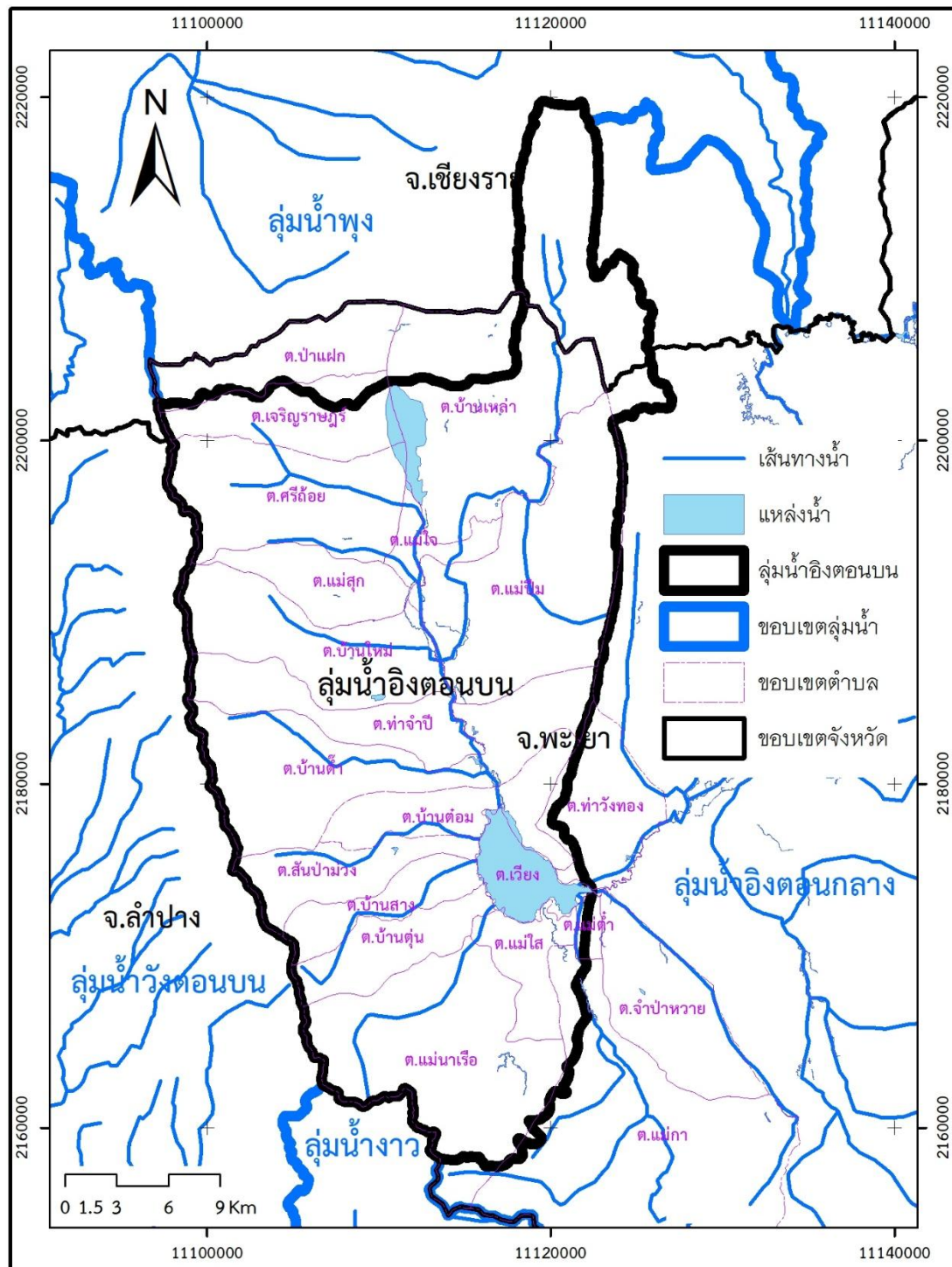
1. แผนที่แสดงการกระจายของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา

ผู้วิจัยจัดทำแผนที่แสดงการกระจายของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา โดยในรูปที่ 1 แสดงแผนที่ลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา

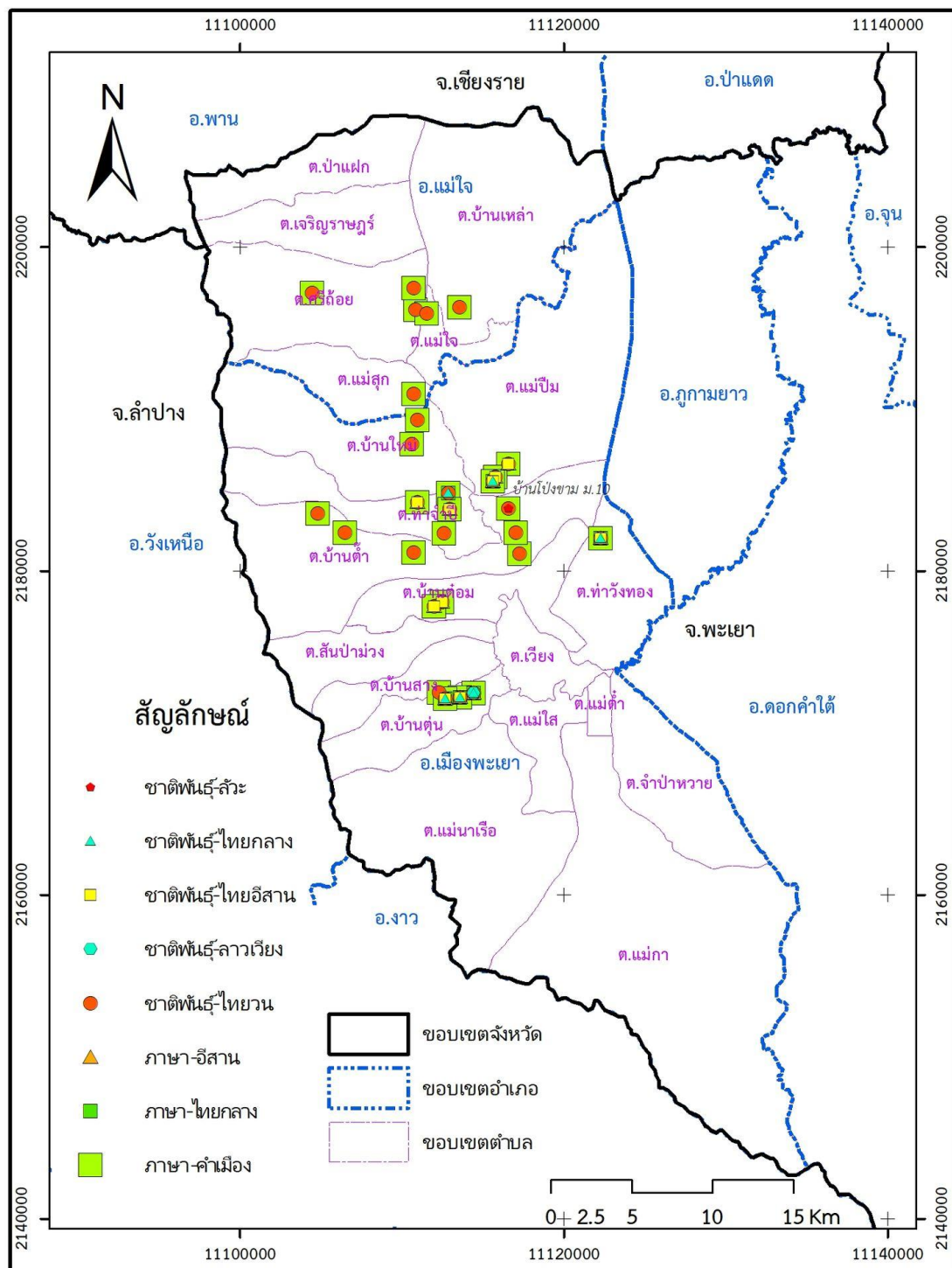
นอกจากนี้ รูปที่ 2 เป็นการแสดงการกระจายของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา โดยพบว่า ชุมชนหมู่บ้านบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบนที่ใช้ภาษาคำเมืองมากที่สุด รองลงมาเป็นภาษาอีสาน และภาษาไทยกลาง ตามลำดับ

ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์ที่พบมากที่สุดได้แก่ ชาติพันธุ์ไทยยวน ไทยอีสาน ไทยกลาง ลัวะ และลาวเวียง ตามลำดับ

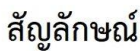
รูปแบบของกลุ่มภาษาและชาติพันธุ์ที่ปรากฏในแต่ละพื้นที่มาจากการอพยพย้ายถิ่น โดยมาในรูปแบบของการสมรส โดยคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนในพื้นที่และอีกฝ่ายหนึ่งย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่จังหวัดพะเยาภายหลังการสมรส จึงทำให้เกิดความหลากหลายของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่

รูปที่ 1 แผนที่ลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา

รูปที่ 2 แผนที่แสดงการกระจายของภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของชุมชนบริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา

รูปที่ 3 ชุมชนภาษาภาษาต่าง ๆ บริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา

ได้แก่ ชุมชนภาษาเดียว ชุมชนสองภาษา ได้แก่ ชุมชนภาษาคำเมืองและภาษาอีสาน และชุมชนภาษาคำเมืองและ
ภาษาไทยกลาง และชุมชนสามภาษา ได้แก่ ชุมชนที่ภาษาคำเมือง ภาษาอีสาน ภาษาไทยกลาง

2. การจัดทำฐานข้อมูลพื้นที่การใช้ภาษาถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ บริเวณลุ่มน้ำอิงตอนบนในจังหวัดพะเยานั้น ผู้วิจัยได้จัดทำหนังสือเล่มเล็ก (pamphlet) ที่ประกอบไปด้วยแผนที่ภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ของชุมชนลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา และส่งมอบให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล และ Phayao Learning City เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจต่อไป

วิจารณ์และสรุปผล

จากจุดเก็บข้อมูล 28 หมู่บ้าน ผลการวิจัยพบว่ามีชุมชนภาษาต่าง ๆ ในลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา ดังนี้

1. ชุมชนภาษาเดียว มีจำนวน 16 หมู่บ้าน ได้แก่
 - 1.1. ชุมชนภาษาคำเมือง ได้แก่ 1) บ้านเหล่า หมู่ 9 2) บ้านท่าเรือ หมู่ 13 3) บ้านด่านกกก หมู่ 1 4) บ้านเคียนเหนือ หมู่ 1 5) บ้านโป่งขาม หมู่ 10 6) บ้านต้าพระแล หมู่ 7 7) บ้านต้ากลาง หมู่ 2 8) บ้านต้าโน หมู่ 9 9) บ้านท่ากลอง หมู่ 1 10) บ้านแม่ใจหางบ้าน 11) บ้านริมใจ หมู่ 3 12) บ้านสันขวาง หมู่ 3 13) บ้านเหล่าเก่า หมู่ 3 14) บ้านแม่สุก หมู่ 2 15) บ้านแม่สุกเหนือ หมู่ 1 16) บ้านแม่จั่ว หมู่ 5
2. ชุมชนสองภาษา มีจำนวน 7 หมู่บ้าน ได้แก่
 - 2.1. ชุมชนภาษาคำเมืองและภาษาอีสาน ได้แก่ 1) บ้านห้วยบง หมู่ 11 2) บ้านห้วยบง หมู่ 18 3) บ้านดุ่มเหนือ หมู่ 6 4) บ้านสัน หมู่ 9 5) บ้านด้อมดง หมู่ 6 6) บ้านด้อมดง หมู่ 7
 - 2.2. ชุมชนภาษาคำเมืองและภาษาไทยกลาง ได้แก่ 1) บ้านดุ่มไร่ (บ้านแม่ดุ่ม) หมู่ 8
3. ชุมชนสามภาษา มีจำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่
 - 3.1. ชุมชนภาษาคำเมือง ภาษาอีสาน ภาษาไทยกลาง ได้แก่ 1) บ้านห้วยบง หมู่ 7 2) บ้านต้าดอนมูล 3) บ้านตุ่นใต้ หมู่ 1 4) บ้านตุ่นกลาง หมู่ 3 5) บ้านบัว หมู่ 4

จะเห็นได้ว่าชุมชนภาษาคำเมืองมีมากที่สุด แบ่งเป็นชุมชนที่ใช้ภาษาคำเมืองภาษาเดียวจำนวน 16 หมู่บ้าน รองลงมาคือชุมชนสองภาษา จำนวน 7 หมู่บ้าน และน้อยที่สุดคือชุมชนสามภาษา 5 จำนวน ซึ่งสอดคล้องกับผลของการวิจัยเรื่องการศึกษาการใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ของ สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2560) ซึ่งพบคล้ายคลึงกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้นสามารถแบ่งตามกลุ่มผู้ใช้ภาษาได้ทั้งหมด 4 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้ภาษาเดียว กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้สองภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้สามภาษา และกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใช้สี่ภาษา ทั้งนี้สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ (2560) กล่าวว่า กรณีชุมชนภาษาเดียวได้หมายความว่าประชาชนรู้เพียงภาษาเดียว คือ ภาษาประจำชุมชน ทุกคนจะรู้ภาษาไทยกลางเพราะเป็นภาษาประจำชาติและใช้สนทนากับคนต่างภาษา แต่การสื่อสารในชีวิตประจำวันโดยทั่วไปจะใช้ภาษาประจำชุมชนนั้น ๆ เพียงภาษาเดียว ลักษณะการสื่อสารที่พบกับชุมชนลุ่มน้ำอิงตอนบนที่ทุกชุมชนจะสื่อสารกันด้วยภาษาคำเมืองเป็นหลัก แม้กระทั่งคนที่พูดภาษาอื่นเป็นภาษาแม่เมื่อย้ายถิ่นฐานมาอยู่ในชุมชนก็จะพยายามสื่อสารกับคนในชุมชนด้วยภาษาคำเมือง แต่จะใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับคนต่างพื้นที่ เนื่องจากการขยายตัวของการค้า การท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลให้คนในพื้นที่มีปฏิสัมพันธ์กับคนในภูมิภาคอื่น ๆ โดยเลือกใช้ภาษาไทยกลางซึ่งเป็นภาษามาตรฐานของประเทศเป็นภาษาหลักในการสื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับการใช้ภาษาไทยถิ่นเหนือในจังหวัดแพร่ (วิภาวรรณ ถิ่นจันทร์, 2558) นอกจากนี้เมื่อจำแนกตระกูลของภาษาของแต่ละชุมชนพบว่างานวิจัยนี้ ภาษาที่แต่ละชุมชนใช้นั้นได้แก่ ภาษาคำเมือง ภาษาอีสาน และภาษาไทยกลาง ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษาเดียวกันคือ ภาษาตระกูลไท ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ (2554) นั้นพบว่างานวิจัยของสมทรง บุรุษพัฒน์และคณะ พบตระกูลภาษาที่หลากหลายกว่าเนื่องด้วยเขตพื้นที่ที่ใช้ใน

การดำเนินการวิจัยมีพื้นที่กว้างกว่าซึ่งกินพื้นที่ถึง 7 จังหวัด ในขณะที่งานวิจัยเรื่องนี้มีพื้นที่ในการดำเนินการวิจัยเพียงแค่ 2 อำเภอเท่านั้นจึงไม่พบความหลากหลายของตระกูลภาษา นอกจากนี้ภาษาที่พบส่วนใหญ่ในเขตลุ่มน้ำอิงตอนบนเป็นภาษาคำเมือง รองลงมาคือภาษาอีสาน โดยภาษาอีสานที่ใช้อยู่ในเขตลุ่มน้ำอิงตอนบนนี้เกิดจากการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของชาวอีสานที่ย้ายติดตามสามี หรือภรรยาซึ่งเป็นคนไทยวนในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยา มิใช่การย้ายถิ่นฐานด้วยเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบเสียงวรรณยุกต์ภาษาตระกูลไท ของ William J. Gedney พบว่าเสียงวรรณยุกต์ที่กลุ่มตัวอย่างซึ่งพูดภาษาคำเมืองใช้มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ใช้โดยคนกลุ่มใหญ่ในจังหวัดพะเยาและยังใช้อย่างแพร่หลายในจังหวัดจึงทำให้ภาษาคำเมืองเป็นภาษาที่ยังคงความมีศักดิ์ศรี (prestige) และเป็นที่ยอมรับ ดังนั้นแม้ว่าในพื้นที่ลุ่มน้ำอิงตอนบน จังหวัดพะเยาจะมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยเฉพาะกลุ่มชาวไทยอีสานเข้ามาอาศัยด้วยจึงไม่พบการแปรของเสียงวรรณยุกต์ที่เกิดจากการสัมผัสภาษาอีสานแต่อย่างใด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาวรรณ ถิ่นจันทร์ (2558) ที่พบว่าภาษาไทยถิ่นเหนือในจังหวัดแพร่ยังมีรูปแบบเดิมกับงานวิจัยในอดีต ทั้งนี้เนื่องจากภาษาไทยถิ่นเหนือในจังหวัดแพร่เป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อระหว่างกลุ่มคนต่างชาติพันธุ์และยังเป็นภาษาที่คนส่วนใหญ่ใช้ในจังหวัดแพร่รวมทั้งเป็นภาษาที่เป็นที่ยอมรับจึงไม่พบการแปรของเสียงวรรณยุกต์

นอกจากนี้ยังพบการแปรเสียงพยัญชนะบางเสียงในภาษาคำเมือง เช่น ผ-ฝ ในคำว่า “ผ่อ-ผ่อ” ‘ดู’ อีกทั้งในด้านคลังศัพท์นั้น พบว่า เนื่องจากอิทธิพลของภาษาไทยกลางและการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อประสบการณ์ของคนในชุมชน พบว่า คำศัพท์ที่เกี่ยวกับพืชและสัตว์พื้นถิ่นบางชนิดที่พบเห็นได้ยากขึ้น ทำให้ผู้บอกภาษาโดยเฉพาะผู้บอกภาษาที่อายุน้อยกว่า 50 มักใช้คำในภาษาไทยกลางเรียกพืชหรือสัตว์นั้นๆ ขณะเดียวกันผู้บอกภาษาอายุมากกว่า 50 ก็มักจะนึกถึงคำศัพท์ในภาษาไทยกลางขึ้นมาก่อน แล้วจึงเปลี่ยนเป็นภาษาคำเมืองในภายหลัง เช่น คำว่า “ฟ้งพอน-จอน”, “ตันคอ-งอน” และ “แมงลัก-ก้อมก้อม” หรือ มีการปนภาษา เช่น “พริกชี้หนู-พิกแด้ชี้หนู” และ “ฝรั่ง-ปะชะหลั่ง” เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยและคณะขอขอบคุณมหาวิทยาลัยพะเยา ที่ให้ทุนสนับสนุนโครงการวิจัยเลขที่สัญญา FF66-RIM107 จากกองทุนส่งเสริม ววน. ประจำปี พ.ศ. 2566 และขอขอบคุณกำนันและผู้ใหญ่บ้านในชุมชนลุ่มน้ำอิงตอนบนที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้ นอกจากนี้ขอขอบพระคุณ โครงการชลประทานพะเยา สขป.2 สำนักงานชลประทานที่ 2 กรมชลประทาน จังหวัดพะเยา ที่ให้ความอนุเคราะห์แผนที่เส้นทางลุ่มน้ำอิงให้กับทีมวิจัย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดพื้นที่ในการสำรวจข้อมูลภาษา

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา เกรียงศรี. (2540). รายงานการวิจัยแผนที่ภาษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ชนัญญา พวงทอง และ กฤตนาถ ท้าววัฒนากุล. (2019). การศึกษาเปรียบเทียบการออกเสียงคำศัพท์ในภาษาจีนกลางและภาษาม้ง. *วารสารมังรายสาร*, 7(1), 27-39.
- ผณินทรา อีรานนท์, ดารินทร์ อินทับทิม และ ณัฐวร วงศ์จิตราร. (2558). *พะเยาศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). เชียงใหม่: สุเทพการพิมพ์.

- พิสิฐ โคตรสุโพธิ์ และ คณะ. (2557). *การถ่ายทอดศิลปะและวัฒนธรรมภูมิปัญญาล้านนาสู่สังคมโดยผู้ทรงภูมิปัญญาท้องถิ่น*. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์เชียงใหม่.
- วิภาวรรณ ถิ่นจันทร์. (2558). *การแปรเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นในจังหวัดแพร่* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วิภาพ แพงวังทอง, ทศดาร์ตน์ รัตนน้ำหิน, ธนภัทร งามขำ, วรณิกา ใจยา, อังคณา ราชการ, จิราพร กุลสุนทรรัตน์ และ รังสรรค์ เกตุอ้อต. (2563). การประเมินการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์จากการสัญจรบนถนนในชั่วโมงเร่งด่วนเพื่อสนับสนุนแผนลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมบริเวณหน้ามหาวิทยาลัยพะเยา. *วารสารวิชาการเพื่อการพัฒนานวัตกรรมเชิงพื้นที่*, 4(2), 79–92.
- สมทรง บุรุษพัฒน์ และคณะ. (2554). *การใช้ภาษาและทัศนคติต่อภาษาและการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย*. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุระ พัฒนเกียรติ. (2546). *หลักเบื้องต้นระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2557). *รายงานการวิจัยแผนที่ภาษาศาสตร์จังหวัดสุพรรณบุรี*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร .
- สุวัฒนา เลี่ยมประวัตติ. (2560). *แผนที่ภาษาศาสตร์จังหวัดสุพรรณบุรี*. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับ ภาษาไทย*, 37(1), 277–302.
- สุวิไล เปรมศรีรัตน์ และคณะ. (2548). *แผนที่ภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- Gedney, William. (1972). A checklist for determining tones in Tai dialects. In R.J. Bickner et al. (eds.), *Selected Papers on Comparative Tai Studies*. Center for South and Southeast Asian studies, The University of Michigan, 191–206.
- Li, F. K. (1959). Classification by Vocabulary: Tai Dialects. *Anthropological Linguistica*, 2, 15–21.
- Matisoff. (1991). Sino–Tibetan Linguistics: Present State and Future Prospects. *Annual Review of Anthropology*, 20(1), 469–504.